

Prevenција raka dojke

**Nacionalni dan borbe
protiv raka dojke, 20. mart**

Spec. sms Branka Čonkić
Centar za promociju zdravlja
Institut za javno zdravlje Vojvodine

Buuu! Ova statistika je zapravo korisna!

„Statistika nije bauk... osim ako ne volite brojeve.....samo je ponekad horor priča!”

Rak dojke – Globalni i Lokalni Statistički Podaci

- • Rak dojke je jedan od najčešćih malignih tumora kod žena.
- • **Svetska statistika (SZO):**
  - - 1,7 miliona novih slučajeva godišnje.
  - - Više od 500.000 žena umire svake godine.
- • **Evropska statistika:**
  - - Više od 500.000 novoobolelih godišnje.
  - - Prosečna stopa obolevanja: 74,4 na 100.000 žena.
- • **Srbija u poređenju sa Evropom:**
  - - 20. mesto od 40 zemalja.
  - - Srednji rizik obolevanja.
- • **Zaključak:** Prevenција, rana dijagnostika i podizanje svesti su ključni.

Rak dojke – Mortalitet i izazovi u Srbiji

- **Evropska statistika:**

- ~**137.000 žena** godišnje umire od raka dojke.

- Stopa mortaliteta: **14,9 na 100.000 žena.**

- **Situacija u Srbiji (2022):**

- **Jedna od najviših stopa smrtnosti** od raka dojke u Evropi.

- **Prvo ili drugo mesto** po smrtnosti, zajedno sa Crnom Gorom.

- **Podaci za 2022. godinu:**

- **4.590 novootkrivenih slučajeva** raka dojke kod žena.

- **1.900 žena** preminulo od ove bolesti.

- Stopa obolevanja: **67,8 na 100.000 žena.**

- Stopa smrtnosti: **21,5 na 100.000 žena.**

- **Zaključak: Visoka smrtnost ukazuje na izazove u ranoj dijagnostici, lečenju i**

nedovoljnu svest o značaju preventivnih pregleda.

Uticaj starosti na obolevanje od raka dojke

- **Ključne informacije:**
- **Porast obolevanja** primećen u poslednjem periodu.
- **Žene starije od 40 godina** imaju veći rizik.
- **Najveće stope obolevanja** zabeležene u uzrastu **70-74** godine.
- **Starost** je jedan od **ključnih faktora rizika** za razvoj bolesti.
- **Preventivni pregledi** su od suštinskog značaja, posebno za stariju populaciju.

Rast smrtnosti i kasna dijagnoza raka dojke

- Paralelno sa porastom obolelih, raste i smrtnost od raka dojke.
- Smrtnost postaje izražena već od 45. godine života.
- Najveći broj smrtnih ishoda beleži se kod žena starijih od 75 godina.
- Posebno rizična grupa: žene uzrasta 55-74 godine – visoke stope obolevanja prate **visoke stope smrtnosti**.
- **Kasno javljanje lekaru** – bolest se često otkriva u uznapredovaloj fazi kada se proširila na druge organe.
- **Ključni izazov:** rano otkrivanje i pravovremeno lečenje su od presudnog značaja za smanjenje smrtnosti.

- **Prerani mortalitet**
  - ◇ Rak dojke je **među vodećim uzrocima preranog mortaliteta** kod žena u Srbiji.
  - ◇ Najugroženija starosna grupa: **45 – 64 godine.**
- **Rangiranje po izgubljenim godinama života**
  - 🥉 **3. mesto** – Rak dojke
  - 🥈 **2. mesto** – Ishemijska bolest srca
  - 🥇 **1. mesto** – Cerebrovaskularna oboljenja
- **Šta ovo znači?**
  - ✓ **Problem je ozbiljan** – visoka stopa smrtnosti među radno sposobnim ženama.
  - ✓ **Rešenje** – **preventivni pregledi, rana dijagnostika i efikasno lečenje.**

Uvek postoji nada – Skrining kao ključ prevencije raka dojke

- **Organizovani skrining raka dojke – započetak u Srbiji krajem 2012. godine.**
  - 🌐 Usklađen sa preporukama Svetske zdravstvene organizacije i evropskim iskustvima.
- **Zašto je važan skrining?**
  - ✓ **Rano otkrivanje raka dojke** – veće šanse za uspešno lečenje.
  - ✓ **Mamografski pregledi** – otkrivaju bolest pre nego što se simptomi pojave.
  - ✓ **Smanjuje rizik od komplikacija i smrtnosti.**
  - ✓ **Podizanje svesti** – žene postaju svesnije značaja preventivnih pregleda.
  - ✓ **Pravovremen pristup dijagnostici i lečenju.**
- **💡 Poruka:**
  - ◇ **Kontinuirano sprovođenje skrininga spašava živote i poboljšava kvalitet života žena u Srbiji.**
  - ◇ **Nade ima – redovni pregledi su ključ!**

Skrining

◇ Definicija

Otkrivanje bolesti u početnoj fazi, dok još ne postoje znaci, simptomi ili ireverzibilni poremećaji biohemijskih, morfoloških ili funkcionalnih parametara.

◇ Cilj

- ✓ Rano otkrivanje potencijalno obolelih
- ✓ Prepoznavanje bolesti u asimptomatskoj fazi
- ✓ Omogućavanje kurativnih procedura
- ✓ Sprečavanje razvoja bolesti i komplikacija

◇ Dalji koraci

- ☑ Svaki pozitivan nalaz zahteva dodatne specifične dijagnostičke postupke za definitivnu potvrdu ili odbacivanje bolesti.

Organizovani skrining testovi koji se, od decembra 2012. godine, sprovode u našoj zemlji su:

- Citološki bris grlića materice (Papanikolau test) za rano otkrivanje raka grlića materice,
- Imunohemijski test na okultno krvarenje u stolici (iFOB test) za rano otkrivanje raka debelog creva
- Mamografija za rano otkrivanje raka dojke.

- U 2013. godini Vlada Republike Srbije uskladila je ciljnu populaciju za skrining raka sa preporukama Evropskih vodiča dobre prakse.

- Ciljna populacija za skrining raka dojke od 2013. godine u Republici Srbiji su žene starosti 50-69 godina života,
- za skrining raka grlića materice - žene starosti 25-64 godina,
- za skrining kolorektalnog karcinoma - odraslo stanovništvo oba pola starosti 50-74 godine.

Glavni učesnici organizovanog skrininga u našoj zemlji su: domovi zdravlja, instituti i zavodi za javno zdravlje, zdravstvene ustanove sekundarnog i tercijarnog nivoa, Republički fond za zdravstveno osiguranje i Ministarstvo zdravlja.

Dom zdravlja je nosilac i izvodilac programa skrininga na teritoriji za koju je osnovan.

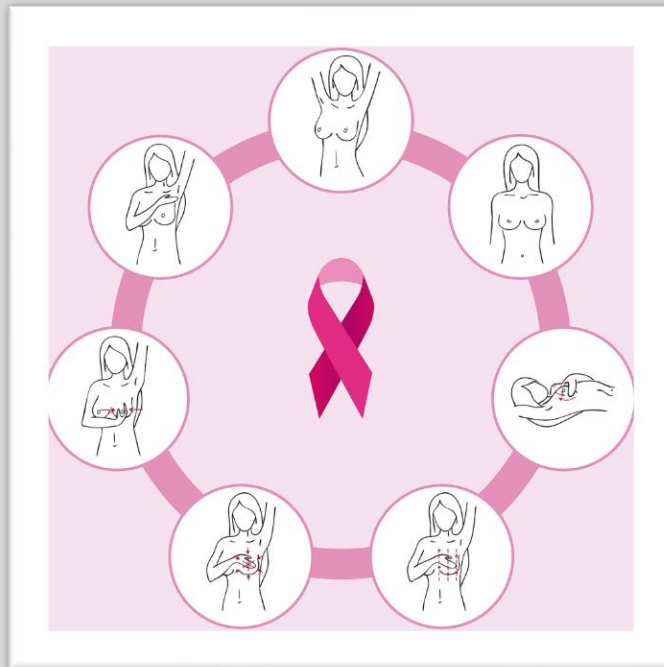
Nadležni institut/zavod za javno zdravlje obavlja koordinaciju sprovođenja skrininga (koordinira i organizuje domove zdravlja i lokalnu zajednicu u cilju edukacije, motivacije i povećanja odziva lokalnog stanovništva na skrining, pruža pomoć pri izradi akcionih planova za sprovođenje skrininga u domovima zdravlja, prikuplja i ažurira podatke iz ustanova u kojima se sprovodi skrining (domovi zdravlja, bolnice) prema jedinstvenom obrascu, obrađuje te podatke i u vidu izveštaja prosleđuje ih jednom mesečno Kancelariji za skrining raka.

Organizovani nacionalni program za rano otkrivanje **raka dojke**

- Podrazumeva prepoznavanje do sada neprepoznate bolesti korišćenjem skrining testa, metodom mamografskog pregleda kod prividno zdravih žena, sa ciljem ranog otkrivanja karcinoma dojke, kada ga je lakše lečiti i kada postoji najveća verovatnoća izlečenja.
- Na mamografski pregled, pozivaju se žene starosne dobi od 50 do 69 godina života, kao populacija za koju se u organizovanom skriningu dobijaju najbolji rezultati ranog otkrivanja raka dojke.
- Uvodi se postepeno po opštinama na nivou Republike Srbije uz obezbeđivanje svih neophodnih uslova za pravilno vođenje organizovanog skrininga karcinoma dojke. Jedan ciklus skrininga traje **dve godine** i u toku te dve godine bi sve žene iz navedene starosne grupe trebale dobiti poziv za skrining.
- Mamografsko snimanje u okviru organizovanog skrining programa je za sve učesnice skrininga besplatno.

- Nakon sprovedenog mamografskog snimanja, očitavanje mamograma sprovodi se od strane 2 nezavisna radiologa (duplo nezavisno očitavanje) a pisanje nalaza je od strane nadležnog radiologa.
- Ukoliko su rezultati skrining mamografije u redu, nakon dve godine žena će dobiti poziv da obavi sledeću mamografiju u novom ciklusu skrininga.
- Iako je mamografski pregled zlatni standard u prevenciji raka dojke, preporuke su da svaka žena nakon 20-te godine života, treba sama jednom mesečno da uradi **samopregled dojki**, u periodu između 5-og i 10-og dana od početka menstrualnog ciklusa. Žene u menopauzi pregled izvode uvek istog datuma u mesecu. Mesečnim samopregledom dojke, žena upoznaje građu svojih dojki i na taj način može da prepozna svaku novu promenu u njima.

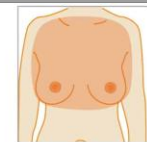
SAMOPREGLED DOJKI

Breastcancer AWARENESS

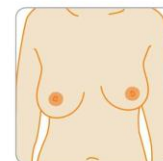
CIRCLES   WEDGES   UP AND DOWN

SELF EXAMINATION

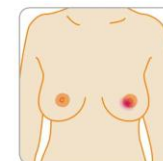
Како извршити самопреглед дојки?

Проверите дојке, пазушне јаме и целу површину грудног коша изнад дојки до кључних костију на присуство промена.

Промена у величини или облику.

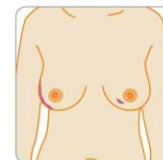
Црвенило или осни на кожи и/или око брадавице.

Исцедак (течност) из брадавице који се појавује без стискања брадавице.

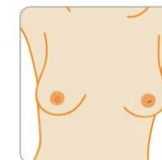
Оток у пазушној јами или око кључних кости.

Квржца или задебљање које се чини другачијим од остатка ткива дојке.

Промене у текстури коже као што су набрваност или ситна зудбеља (изглед наранџице коре).

Брадавица је извртнута (увијена) или је променила положај или облик.

Сталан бол у дојци или пазушној јами.

Literatura:

1. Program unapređenja kontrole raka u Republici Srbiji za period 2020-2022. godina („Službeni glasnik RS“ br. 105/2020) dostupno na: Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“. Maligni tumori u Republici Srbiji 2019. Registar za rak u Republici Srbiji. 2022. dostupno na: https://www.iccp-portal.org/system/files/plans/SRB_B5_s21_PROGRAM%20UNAPREDJENJA%20KONTROLE%20RAKA%20U%20REPUBLICI%20SRBIJI%202020%202022%20%281%29.pdf
2. <https://www.batut.org.rs/download/publikacije/MaligniTumoriURepubliciSrbiji2022.pdf>
3. www.skriningsrbija.rs
4. <https://www.izjzv.org.rs/?lng=lat&cir=&link=3-18-4100>